

68

WIEP IDZENGA

EVERY PICTURE TELLS A STORY (54)

Tour de France 2012: Chris Froome met en tégen Bradley Wiggins

86

WIM VOS

DE DODELIJKE LENTE VAN 1971

Eric Leman, gepijnigd door verdriet, rijdt zijn beste Tour ooit

98

BRIGADIER KODAK

DE RENNER EN ZIJN STUUR

Een bron van informatie en inspiratie

104

ERIK BROUWER

NET GEEN VIJFTIG TOUR DE FRANCES

Pierre Chany: legendarisch wieljournalist, oud-renner, verzetsheld

116

WILLY VERHEGHE

WOUT VAN AERT, WELKOME STOORZENDER

'Blijf geloven in deus ex machina's en duivels uit doosjes'

120

NANDO BOERS

BEROEP WIELENNER DEEL 55: BAUKE MOLLEMA

'Als ik zie welk wattage ik moet trappen... Het is wel mooi geweest'

137

EN VERDER

TEKENING TILLI: PAUL SEIXAS LETTERKNECHT

OMSLAGFOTO *Bauke Mollema in de Tour van 2017.*

Foto Klaas Jan van der Weij

OPENINGSBEELD *Octave Lapize en Gustave Garrigou beklimmen de Tourmalet in de Tour de France van 1910.*

Foto Presse Sports

DE TOUR IN

Wout van Aert leidt in de slotetappe van de Tour de France van 2025 en passeert Basilique du Sacré-Coeur in Montmartre. Foto Presse Sports

MONTMARTRE

critérium langs kunst en geweld

Voor het tweede jaar doet de Tour de France in de slotetappe de voormalige Parijse kunstenaarswijk Montmartre aan: een criterium langs de kunstzinnige maar ook opstandige en gewelddadige geschiedenis van de wijk. Picasso schilderde er, de coureurs komen langs het huis waar Vincent van Gogh woonde en passeren de voormalige woning van Céline. Ook aan het parcours: de geboorteplek van de enige wielerkampioen die Montmartre voortbracht.

- door -

BERT WAGENDORP

IN AUGUSTUS 1809 verscheen een keizerlijk gezelschap van een man of dertig aan de voet van een heuvel ten noorden van Parijs die Montmartre werd genoemd. Napoleon had zijn stafchef Louis-Alexandre Berthier bij zich, een paar aides-de-camp en, voor de veiligheid, een detachement van de Keizerlijke Garde.

Ook had de keizer een paar ingenieurs meegenomen. Dat had te maken met het doel van zijn bezoek: op de top van de heuvel stond, naast de oeroude kerk Saint-Pierre de Montmartre, een semafoor, een soort primitieve telegraaf waarmee de keizer contact kon houden met de uithoeken van zijn rijk: Venetië, Bordeaux, Metz, Amsterdam.

Napoleon was in de Franse hoofdstad teruggekeerd nadat hij in de Slag bij Wagram de Oostenrijkers had verslagen – het zou zijn laatste overwinning blijken te zijn, maar dat wist hij die dag nog niet. Opgevekt en onaantastbaar zat hij in zijn keizerlijke koets, klaar voor de beklimming van de Butte de Montmartre.

Montmartre was een dorp dat nog niet was opgeslokt door de stad Parijs. Er waren kleine boerderijen, wijngaarden en groeven waar gips werd gewonnen voor het beroemde *plâtre de Paris*. Windmolens domineerden het beeld van de heuvel. Montmartre was nog een nederzetting van boeren, ambachtslieden en arme plâtriers, gipswerkers.

De koetsen en paarden van de keizerlijke entourage begonnen de klim naar de Saint-Pierre halverwege de huidige Boulevard de Clichy, vanaf de Place Blanche, de plek waar het gips van de heuvel werd verzameld voor verder vervoer naar de bouwplaatsen van Parijs. Vandaar voerde een kronkelig en onverhard pad omhoog. Halverwege, op een pleintje bij de rue Ravignan, moest de kleine karavaan stoppen: de route werd te stijl voor de koetsen, de keizer moest uitstappen en te voet het laatste stuk naar de kerk afleggen. Eenmaal boven deed de pastoor van de kerk hem het idee van een verharde weg aan de hand.

Dat hij daarmee de basis legde voor een spectaculaire slotetappe van de Tour de France beseftte de geestelijke niet: de fiets was nog niet uitgevonden en de Tour ook niet.

De bouw van de nieuwe weg, die Chemin Neuf werd gedoopt, duurde niet lang. Procedures waren onder Napoleon kort en bezwaarschriften onbekend. Binnen een jaar was er een verharde weg naar de top van de heuvel. Ruim veertig jaar later werd de naam van weg veranderd in rue de l'Empereur (niet naar keizer Napoleon, maar naar diens kleine neefje keizer Napoleon III), daarna werd het de rue Roya-

le en uiteindelijk, in 1864, werd het rue Lepic, naar graaf Louis Lepic, generaal onder Napoleon.

Zo staat de weg in het routeboek van de Tour de France van 2026.

Dat het 123 jaar heeft geduurd voor er iemand op het idee kwam de rue Lepic te gebruiken voor de afsluitende etappe van de Tour de France is onbegrijpelijk. Jarenlang lag het eindpunt van de Ronde in het Parc des Princes, daarna in het Vélodrome de la Cipale en vervolgens op de Champs-Élysées. En al die jaren bedacht niemand dat een rondje Montmartre weleens aardig zou kunnen zijn, aardiger in elk geval dan het wezenloze gerace over de vlakke straten van Parijs.

Montmartre lag met al zijn televisiegenieke schoonheid al die jaren tevergeefs te wachten op de Tourkaravaan. En het wielrennen zou de wijk nog altijd negeren, als iemand van het organisatiecomité van de Olympische Spelen van Parijs 2024 niet had voorgesteld om het parcours van de wegwedstrijd door Montmartre te tekenen.

Opeens werden de Tourorganisatie, de stad Parijs en de televisiejongens ook wakker: wat was er mooier dan de Tour af te sluiten met een paar spectaculaire rondjes door Montmartre, die iconische wijk van kunstenaars en bohémiens?

Vorig jaar, toen Wout van Aert de slotetappe won, werd duidelijk dat de Tourorganisatie bij toeval iets briljants had gedaan. De rit door Montmartre veroverde onmiddellijk de harten van de liefhebbers. De Tour ging ditmaal niet uit als een nachtkaaars; hij flakkerde nog éénmaal in volle pracht op en liet zich van zijn mooiste kant zien. In het sublieme en niet ongevaarlijke schouwspel van de klimmende en dalende renners op de straten van Montmartre werd de weemoed vanwege wat voorbij was getoond en het verlangen naar wat zou komen geboren.

Het rondje door Montmartre werd stante pede een traditie die niet meer uit de Tour zal verdwijnen. Die traditie ontstond al *tijdens* de laatste etappe van de Tour van 2025. Al voor Wout van Aert de handen omhoog deed, stond vast dat hij bezig was iets bijzonders te winnen; een meteen tot monument bevorderd experiment, iets waarvan niemand zich nog kon voorstellen dat het ooit *niet* had bestaan en dat al in 1903 tot het vaste scenario van de Tour had moeten behoren.

1903, het eerste Tourjaar, toen Montmartre nog niet het cliché van een kunstenaarskolonie was, maar het dorp waar de kunstenaars daadwerkelijk woonden vanwege lage huurprijzen. Montmartre was een doodar-

me wijk waar mensen crepeerden, de prostitutie tierde, en die zo crimineel was dat Picasso zijn atelier nooit verliet zonder pistool op zak.

Picasso woonde in de Bateau Lavoir, de kunstenaarscommune op het plein waar Napoleon een eeuw eerder te voet verder omhoog moest en waar hij *Les Femmes d'Alger* schilderde, nu een van zijn beroemdste schilderijen dat toen voornamelijk hoongelach oogstte.

In 1903 was Montmartre nog maar net ingelijfd bij Parijs. Het werd bevolkt door arbeiders en kunstenaars. Schilders uit heel Europa vestigden zich er, rond 1903 arriveerden ook de Nederlanders Kees van Dongen en Isaac Israëls in de wijk. Die was decennia eerder al ontdekt door de schilderende gebroeders Maris en die wereldberoemde superster van de Nederlandse kunst: Vincent van Gogh.

De moderniseringsmanie van de stedenbouwkundige Georges-Eugène Haussmann, die de rest van Parijs totaal veranderde, bleef Montmartre bespaard. Daarom ziet het er tegenwoordig nog uit als een ouderwets dorp, met de kronkelige straatjes en pittoreske pleintjes die ooit heel Parijs kenmerkten.

Als de renners de laatste zondag op de Boulevard de Clichy de beroemde Moulin Rouge passeren en op de Place Blanche Montmartre induiken – linksaf de rue Puget in, dan de rue Coustou – komen ze uit op de rue Lepic, de met gemiddeld 7 procent omhoogvoerende weg van Napoleon. De rue Lepic is Montmartre. Hij werd ooit omzoomd door molens, nu staat er nog één, de Moulin de la Galette. Elk huis langs de weg heeft zijn geschiedenis, meestal gevuld met meer of minder beroemde namen.

Na 1920 waren de artistieke hoogtijdagen van Montmartre voorbij. De kunstenaars vertrokken naar een goedkoper deel van Parijs, Montparnasse, en Montmartre was voortaan aangewezen op het glorieuze verleden. Die erfenis was sterk genoeg om de wijk in leven te houden: nu is het een van de duurste delen van Parijs.

Let even op als het peloton nummer 54 passeert. Daar, op de derde etage, woonde van 1884 tot 1886 Vincent van Gogh bij zijn broer Theo, voor hij vertrok naar de laatste bestemming van zijn leven, de zuidelijke Provence. Aan dezelfde kant van de weg, op nummer 98, woonde de beroemde schrijver Louis-Ferdinand Céline, van *Voyage au bout de la nuit* – het is niet het eerste schrijvershuis dat de renners tegenkomen, op de hoek van de rue Puget en rue Coustou bracht Nobelprijswinnaar Patrick Modiano de eerste jaren van zijn schrijverscarrière door.

LET OP: DAAR PASSEERT HET PELTON HET HUIS WAAR VINCENT VAN GOGH WOONDE

Op een hek tegenover nummer 49 rue Lepic hangt een bord waarop staat dat het hier de *Virage Jean-Luc* heet. De verliefde Jean-Luc – achternaam onbekend – presteerde het op 27 juli 2025 om de rue Lepic 54 keer achter elkaar te beklimmen. Jean-Luc moet een narcist zijn: zijn dag van glorie was de dag waarop tienduizenden de rue Lepic omzoomden, in afwachting van de helden van de Tour.

(Ik heb altijd een enorme hekel gehad aan de uitslovers die vóór aankomst van het peloton hun snufje roem kwamen inhaleren door op hun fiets langs de meute te shinen. En dan 54 keer! Er zijn grenzen en die werden die zondag door Jean-Luc zwaar overschreden. Bovendien stimuleert zijn record andere ijdeltuiten de 55 keer na te streven en kan dit zomaar een vervelende nieuwe traditie worden. Ik pleit voor torenhoge boetes.)

Montmartre was een oord van onbegrepen kunstenaars op weg naar wereldroem. Nu is het een toneel van aanstellers en toeristen. Het wordt onder de voet gelopen door die plaag: feitelijk is de enige dragelijke dag deze: de laatste zondag van de Tour, ook al is het er drukker dan ooit. Het wielrennen verleent Montmartre echtheid. De wijk heeft nooit veel gehad met wielrennen, er komen geen coureurs vandaan. Er is wel eens een kleinschalig koersje georganiseerd, een criterium over de kasseien van de rue Lepic, maar mateloos populair waren die wedstrijden nooit.

De Tour zet Montmartre in een nieuw licht, maar vergeet het oude Montmartre niet. Aan het eind van de rue Lepic volgt de place Jean-Baptiste Clément en dan de rue Norvins (op nummer 13 woonde Émile Zola enige tijd) die het peloton langs de place du Tertre voert, volgepropt met portretschilders en toeristen die het cliché van het cliché Montmartre komen bewonderen. (Het café La Mère Catherine stamt uit 1793 en is een van de oudste etablissementen van Parijs, revolutionair Danton kwam er al.)

Via de rue St-Éleuthère storten de renners zich de rue Cardinal Du-bois in, rond de bombastische Basilique du Sacré-Coeur, richting de rue Lamarck. Links passeren de renners een klein, maar razend interessant straatje: de rue du Chevalier de la Barre, voorheen de rue des Rosiers. Hier begon de opstand die leidde tot de Commune van Parijs (1871) en hier werden de generaals Lecomte en Clément-Thomas door woeden-de inwoners van Montmartre gelyocht.

Aan het eind van de rue Lamarck gaat de afdaling over in de rue Coulaincourt en zit het eerste rondje Montmartre er bijna op. Richting Place de Clichy gaat het, in een bijna rechte lijn, over een brug die over het Cimétière Montparnasse voert, langs de tombes van Dalida, Fran-ce Gall, Truffaut, Edgar Degas én Ary Scheffer, de eerste Nederlandse schilder van naam in Parijs. Er liggen op de begraafplaats van Mont-martre geen wielrenners.

Maar een stukje ten noorden van het kerkhof ligt het Hôpital Breton-neau, een ziekenhuis dat een voorname rol speelt in de geschiedenis van het wielrennen. Op 12 augustus 1960 kwam er namelijk een jon-getje ter wereld dat 23 jaar later de Tour de France zou winnen, en een jaar later nog een keer; voor zover bekend de enige profwielrenner die Montmartre ooit voortbracht. In 1989 hilde die coureur hete tranen toen hij de Tour op acht seconden had verloren en op 31 augustus 2010 overleed hij aan kanker en werd bijgezet op Père Lachaise, laatste rust-plaats van prominente Parijzenaars.

Laurent Fignon woonde met zijn ouders in een wijk iets ten zuiden van Montmartre en groeide op in de kleine buurgemeente Tournan-en-Brie. Maar hij werd geboren in Montmartre en iets van de kunstzinnig-heid en het dwarse dat de inwoners van die wijk kenmerkte, bleef hem zijn hele leven aankleven.

Bert Wagendorp (Groenlo, 1956) is schrijver en columnist.

Laurent Fignon, kind van Montmartre, heeft Arc de Triomphe achter zich gelaten in de Tour van 1989. In deze slottijdrit verloor hij de gele trui aan Greg Lemond. Foto Presse Sports

STRETCHING MY LIPOWITZ

- door -
FRANK HEINEN

Wie, *what the fuck*, is Florian Lipowitz? Onder meer dit: de jongere broer van de jeugdwereldkampioen biatlon 2021 en de jongen die met zijn ouders op fietsvakantie door de Pyreneeën trok (18.000 hoogtemeters). Een speurtocht naar het wezen van Florian Lipowitz toont aan dat het moeilijk is wielrenner te zijn, behalve voor Florian Lipowitz, voor wie moeilijk een vorm van comfort is. Een kwestie van *Ausdauer*.